

Гринчук Марія Василівна

студентка гр. ФФ-31, ФФО, ЗУНУ, м. Тернопіль

Науковий керівник: д.е.н., доцент Горин В. П.

ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ПРЯМОЇ ДЕМОКРАТІЇ У СТИМУЛЮВАННІ РОЗВИТКУ ГРОМАД

В сучасних умовах інкорпорації демократичних принципів в публічне управління відбувається трансформація теоретичного базису розвитку громад через обґрунтування інструментів прямої участі населення у прийнятті рішень з важливих питань місцевого управління. В сучасних умовах у системі місцевого управління представники громади позиціонуються як партнери органів місцевого самоврядування, що дає можливість мешканцям усвідомити свою відповідальність за стан справ у населеному пункті та громаді загалом, стимулювати самоврядну активність у різних формах, забезпечити конструктивний діалог громадськості та органами місцевого самоврядування, підвищити ефективність вирішення питань місцевого розвитку.

Громадська участь у стратегічному управлінні – це безперервна робота громадськості у прийнятті управлінських рішень, процес взаємодії між населенням і органами влади, контроль за підготовкою і виконанням рішень. В рамках спільної роботи влади і громадськості приймаються важливі рішення, відбувається пошук найбільш прийнятних варіантів вирішення актуальних завдань, активізується громадська робота.

Залучення різних суб'єктів місцевого розвитку до процесу стратегічного планування структурує і організовує територіальну громаду. За нових умов нового бачення сталого розвитку громади докорінні позитивні зміни якості життя мешканців громад шляхом заміни системи управління, підвищення конкурентоспроможності економіки, інвестиційної привабливості, ефективного використання ресурсів, узгодження інтересів влади, громади та бізнесу, створення максимальної кількості робочих місць за рахунок реалізації переваг конкурентоспроможності громади у порівнянні з періодом до об'єднання стало реальним кроком до подолання таких явищ, як недовіра людей у можливість «спільної справи». Це все є серйозним внеском у підвищенні ролі людського потенціалу територіальної влади.

Часто залучення громадян до стратегічного планування стає ефективним методом знаходження і використання додаткових місцевих ресурсів. Саме обґрунтоване стратегічне планування дає можливість чиновникам, менеджерам і громадянам активно планувати майбутнє, а не просто реагувати на події, які вже наступили. Застосування стратегічного планування на місцевому рівні допомагає керівникам державного сектору бачити перспективу і управляти нею в суспільних інтересах. Це підвищує імідж влади в очах тих, кому вона служить [2].

Не зважаючи на те, що в Україні створено передумови для широкого залучення громадськості до вирішення місцевих справ, активність жителів громад на сьогодні нажалі на дуже низькому рівні. Основними причинами цього є:

недостатнє розуміння органами місцевої влади важливості участі громадськості в процесі економічного та соціального розвитку та яким чином можна залучати населення до цього процесу; інертність самих жителів громади; панування «споживацького підходу» у жителів громади (держава зобов'язана забезпечити усім); нерозуміння того, що жителі громади особисто можуть стати «генератором» і «реалізатором» змін у своїй громаді. Робота в територіальних громадах, як зазначає Н. Ільченко [5], показує, що причиною слабкої реалізації місцевих ініціатив щодо розвитку громад є сприйняття органами місцевої влади цих ініціатив як спробу перебрати на себе громадськими групами або інституціями владні повноваження, а не як можливість створення партнерських відносин і розв'язання місцевих проблем.

У контексті залучення громадськості до управління місцевим розвитком важливим питанням є активізація участі молоді в управлінських процесах. Вона не може зводитись тільки до голосування чи участі у виборчій кампанії. Участь молоді сприяє її соціальній інтеграції, стимулює утвердження у неї групової ідентичності, яка передбачає ототожнення людини з територіальною громадою. Як зазначає А. Токвіль, мешканець громади відчуває прив'язаність до неї не стільки через те, що народився у ній, скільки через те, що усвідомлює себе як частину певної корпоративної культури, яка заслуговує на те, щоб докласти зусиль для управління нею [8].

Організаційне оформлення участі молоді в процесах розвитку на рівні громади може отримати у вигляді молодіжного центру/простору, який би зосереджував необхідні для молоді послуги, можливості проведення часу та всебічного розвитку. Такий центр може функціонувати на базі молодіжної інфраструктури, у будь-яких наявних у громаді вільних приміщеннях, адже як свідчить практика, наявність окремого приміщення, яке розташоване у доступному і досяжному для молоді місці, є важливою умовою ефективності його роботи. Поряд із задоволенням потреб молоді, такий центр може стати первинним осередком громадянської активності молоді, зокрема через заснування молодіжного консультативно-дорадчого органу (молодіжна рада) громадських активістів, представників молодіжних громадських об'єднань.

Окремі перспективи участі громадськості в управлінні розвитком громад відкриваються із утвердженням в Україні сектору організацій громадянського суспільства. Ця участь не обмежується лише наданням послуг, але спрямована на посилення спроможності недержавних інституцій бути активно залученими до процесів публічного управління. Зокрема, громадські організації можуть потенційно сприяти розвитку територіальних громад, вирішувати соціальні проблеми у таких напрямках: покращення інвестиційного клімату для місцевого бізнесу; стимулювання розвитку підприємництва; надання соціальних послуг, реалізація цільових програм перекваліфікації; виконання програм реабілітації та соціальної підтримки.

Інноваційним методом залучення громадськості до реалізації проектів розвитку в територіальних громадах є громадське фінансування (краудфандинг), що передбачає мобілізацію приватних ресурсів для реалізації суспільно важливих

проектів. За експертними оцінками, щорічні вкладення у технологію краудфандингу до 2025 року сягнуть 100 млрд дол США щорічно [1]. В Україні технологія краудфандингу має обмежене застосування і не відіграє помітної ролі у фінансуванні суспільних потреб. Стимулювати розвиток краудфандингу в Україні можуть такі чинники, як: вироблення відповідної правової бази; розвиток комунікаційних технологій, швидкісного інтернету; проникнення краудфандингу в соціальні мережі та інтернет-додатки.

Важливим інструментом участі громадськості в управлінні розвитком територіальної громади є створення консультативно-дорадчих органів на зразок громадської ради. Такі інституції покликані реалізувати право громадян на участь в публічному управлінні, донести думку громадськості при формуванні та реалізації пріоритетів діяльності органу влади [7]. Консультації з громадськістю проводяться у різних формах: громадського обговорення, електронних консультацій, вивчення громадської думки. Такі форми співпраці влади з громадськістю як публічне обговорення чи електронні консультації мають обов'язковий характер при прийнятті правових актів, які стосуються питань розвитку: визначення стратегічних цілей, пріоритетів та завдань у певній сфері управління; інтересів територіальної громади при здійсненні делегованих повноважень; при розробці програм економічного, соціального і культурного розвитку; встановлення чи обмеження пільг для суб'єктів господарювання, інститутів громадянського суспільства; аналізу використання бюджетних коштів та ін.

Серед перспективних інструментів залучення мешканців територіальної громади до управління нею необхідно відзначити краудсорсинг. Необхідність інновацій в сфері місцевого розвитку розкривають перспективи застосування краудсорсингу як інструмента місцевого самоврядування. Якщо необхідно вирішити важливу проблему, то за допомогою можна звертатися не тільки до співробітників органу місцевого самоврядування, але й до мешканців, які можуть запропонувати нестандартні варіанти її вирішення.

Активне застосування в публічному секторі технології краудсорсингу пов'язане з розвитком сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, соціальних мереж і різних діалогових Інтернет-майданчиків. Краудсорсинг – це практика отримання необхідних послуг, ідей або контенту шляхом прохань про сприяння, звернених до великих груп людей, особливо – до онлайн-співтовариства на відміну від звичайних співробітників або постачальників.

Коли мова йде про запровадження краудсорсингу як інструменту управління розвитком територій, то додатковим бонусом буде формування спільноти активних членів громади, які, запропонувавши шляхи вирішення проблеми, будуть готові брати участь у їх реалізації. Краудсорсинг дозволяє органам публічної влади приймати ефективніші управлінські рішення з урахуванням думок, вимог, пропозицій населення через залучення до вирішення завдань, що зачіпають його інтереси, шляхом надання можливості висловлювати, обговорювати і оцінювати ці пропозиції.

Краудсорсинг може застосовуватись як на регіональному, так і на місцевому рівні. Під регіональним краудсорсингом розуміється технологія залучення споживачів державних, регіональних владних послуг (населення, бізнес та ін.) в процес соціальної взаємодії з органами управління і передача їм функцій співучасті в процесі розробки і ухвалення рішення, що відносяться до різних напрямів їх життєдіяльності. Під місцевим – технологія залучення мешканців громади до співучасті у розвитку території.

Краудсорсинг змінює підхід до рішення складних проблем. Він може виступати основним інструментом формування стратегій розвитку територій. Важливе завдання краудсорсингових проектів – це перевірка тих ідей, які закладаються в стратегії розвитку, на спроможність, визначення наскільки вона правильна (реальна) і буде реалізовуватися. Стратегія розвитку може обговорюватися широко у рамках дискусійних майданчиків, де учасники зможуть надати альтернативні сценарії розвитку.

Розглядаючи краудсорсинг як специфічну технологію управління соціально-економічним розвитком територій, необхідно виділити пріоритетні напрями його використання. До них відносяться:

- залучення інвестицій в місцеву економіку;
- розробка соціально-економічних стратегій розвитку;
- підтримка і розвиток малого бізнесу на території;
- створення нових високотехнологічних робочих місць.

Для впровадження технології краудсорсингу в практику управління розвитком територіальних громад доцільно здійснити наступні дії: прийняти єдині стандарти забезпечення відкритості для публічних органів усіх рівнів, включаючи прозорі процедури зворотного зв'язку і обліку (врахування) думки громадян при прийнятті рішень; стимулювати подальше створення громадських краудсорсингових проектів на основі відкритих даних і через запуск Інтернет-майданчиків для діалогу між владою і громадянами.

Список використаних джерел:

1. Crowdfunding's Potential for the Developing World. Washington: WorldBank, 2013. 104 p. URL: http://www.infodev.org/infodev-files/wb_crowdfundingreport-v12.pdf
2. Берданова О., Вакуленко В. Стратегічне планування місцевого розвитку: [практичний посібник]. Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні». DESPRO. Київ: Софія-А, 2012. 88 с.
3. Громадський бюджет – найефективніший інструмент електронної демократії в Україні – Катерина Борисенко, експертка з цифровізації. URL: <https://centreua.org/mistsevi-vibori-2020/gromadskij-byudzhet-najefektivnishij-instrument-elektronnoyi-demokratiyi-v-ukrayini-katerina-borisenko-ekspertka-z-cifrovizaciyi/>
4. Громадський бюджет Львова: як виправити хиби й досягти більшого? URL: https://tvoemisto.tv/exclusive/gromadskyy_byudzhet_lvova_yak_vyprav_vyty_hyby_y_dosyagty_bilshogo_90207.html

5. Ільченко Н. В. Концепція участі та методи залучення населення до розвитку територіальної громади. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=156>
6. Модернізація місцевих фінансів України в умовах економічних і соціальних трансформацій: Монографія / О. П. Кириленко та ін.; за ред. О. П. Кириленко. Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка», 2008. 376 с.
7. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова КМУ від 3.11.2010 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text>
8. Токвиль А. Демократія в Америці: пер. с франц. М.: Прогресс, 1992. 554 с.